

Ainevaldkond “KEEL JA KIRJANDUS”

Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õppijates keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust ning väärtustada keelt ja kirjandust rahvusliku ning maailmakultuuri osana. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus väljenduses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust eri liiki tekste mõista, luua, analüüsida ja kriitiliselt hinnata.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks omandab õppija järgmised valdkonnapädevused:

- 1) väärtustab keelt ja kirjandust kui (rahvus)kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendajat ning mõtlemis- ja tunnetusvahendit, teadvustab keelt identiteedi osana, väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) toimib keeleteadlikult, väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses, märkab ja arvestab keeles toimuvaid muutusi;
- 3) mõistab, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste ning eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 4) arendab oma loovvõimeid, kirjutab ja esitab eri tüüpi ning eri žanris tekste, kasutab tekstiloomes sobivaid ja asjakohaseid alustekste;
- 5) mõistab keele ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuuriväärtust ning tähtsust iseenda arengus;
- 6) väärtustab lugemist, suunab oma lugemust, oskab ise valida kirjandusteoseid jm lugemisvara, arendab lugedes oma tunde-, kogemus- ja mõttemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

Valdkonnasise ja -ülese lõimingu rakendamine

Eesti keele ja kirjanduse tundides käsitletavaid teemasid lõimitakse ajaloo-, kunstiõpetuse, muusikaõpetuse, inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse ja matemaatikatundide teemadega.

Üldpädevuste arengu toetamine

Kultuuri- ja väärtuspädevust aitavad arendada arutelud ja tekstilooime ajaloost, suhetest, väärtushinnangutest, ühiskonnast ja kultuurist; teatrikülastus(ed); uurimuste koostamine jne. Sotsiaalset ja kodanikupädevust aitavad arendada erinevad rühmatööd ja arutelud päevakajalistel ning ühiskondlikult olulistel teemadel. Enesemääratluspädevust aitavad arendada enda ja oma eesmärkide analüüsimine ning nende võrdlemine. Õpipädevust aitavad arendada kokkuvõtete, konspektide ja refleksioonide koostamine, samuti rühmatööd ja arutelud. Suhtluspädevust aitavad arendada erinevad arutelud ning oma seisukohtade argumenteerimine. Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast pädevust aitavad arendada statistilised ja matemaatilised lähenemisnurgad tekstilooimele ja uurimuste jaoks materjali kogumine. Ettevõtlikkuspädevust aitavad arendada raha- ja majandusteemalised arutelud ning tekstid. Digipädevust aitavad arendada ümbritseva meediakeskkonna analüüsid, arutelud manipulatsioonivõtetest ja reklaamidest.

Läbivate teemade käsitlemine

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine väljendub tööeluks vajalike tarbetekstide koostamises, tööintervjuude läbimängus ja oma tugevuste/nõrkuste kaardistamises. Keskkond ja jätkusuutlik areng väljendub kõnealustel teemadel arutledes ja tekste luues. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus ning kultuuriline identiteet väljenduvad tunnis käsitletu rakendamises kooli üritustel, ettevõtmistes. Teabekeskond ja meediakasutus väljenduvad igapäevase meediaga kursis olemises, ise erinevate meediatekstide ja reklaamide koostamises. Tehnoloogia ja innovatsioon väljenduvad infotehnoloogiliste vahenditega õppetööde sooritamises (lühifilmid, taskuhäälringid, uurimistööde vormistamine jne). Tervis ja ohutus väljenduvad erinevates aruteludes, tekstide analüüsimises ja loomises. Väärtuste ja kõlbluse teemat käsitletakse teoseid analüüsid ja erinevaid seisukohti välja tuues.

Hindamine ja selle erisused

Tundides hinnatakse erinevate tekstide loomist ja analüüsimist, raamatute ja lühivormide lugemist ning tõlgendamist, õigekeelsust, õpimappe, loovülesandeid jne. Hindamine toimub nii individuaalselt, paaris- kui ka rühmatööna. Täpsemaid hindamisjuhiseid tutvustab õpetaja iga kursuse alguses.

Õppekeskkond ja selle erisused

Õppekeskkonnana tulevad kõne alla õpiruumid, teised kooliruumid, ümbritsev asula, erinevad kultuuriasutused jne.

Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonna õppeained on eesti keel (6 kursust) ja kirjandus (5 kursust).

Eesti keele kursuste kavad

[Teksti keel ja stiil](#)

[Meedia ja mõjutamine](#)

[Praktiline eesti keel I](#)

[Keel ja ühiskond](#)

[Praktiline eesti keel II](#)

[Praktiline eesti keel III](#)

Kirjanduse kursuste kavad

[Pärimus ja kirjandus](#)

[Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I](#)

[Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II](#)

[Identiteet ja eesti kirjandus](#)

[Kirjandus ja ühiskond](#)

EESTI KEEL 1: Teksti keel ja stiil

Koostaja	Anneli Aasmäe-Pender
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	K. Kern, I. Võik. "Korras keel, sobiv stiil, selge sõnum". Maurus 2014. https://eki.ee/teatmik/

Kursuse kirjeldus

Kursusel „Teksti keel ja stiil“ arendatakse põhjalikult žanriteadlikkust, käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi, selgitatakse kirjutamise võtteid ja tavadid eri tekstiliikide näitel. Antakse ülevaade eri suhtlusolukordadest ning õpitakse kirjutama erinevatel eesmärkidel ja analüüsima oma tekstides tehtud keelevelikuid ning võrdlema erinevaid tekste.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb/töötab):

- teeb vahet erinevatel keelestiilidel ja väljendusvahenditel, oskab neid õigesti valida, kasutada ja analüüsida;
- koostab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, sh arutleva kirjandi, kõne, kokkuvõtte ja lühiuurimuse, ning oskab oma teksti toimetada ja parandada;
- oskab korrektselt viidata, refereerida ja tsiteerida ning väldib plagiaati;
- väljendub selgelt ja korrektselt;
- analüüsib tekstide sisu, ülesehitust, konteksti, grammatikat, sõnavara ja stiili;
- loeb ja analüüsib teadustekste ning põhjendab nende keelelisi valikuid.

Õppesisu

- Keele erinevad kasutusvaldkonnad: argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel, kantseliit jne.
- Eesti sõnavara, sõnade tähendus ja stiiljooned. Sõnavara rikastamine, loov keelekasutus. Stiil ja stilistika.
- Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Tekst ja kontekst. Suulise ja kirjaliku suhtluse / teksti erinevused.
- Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs.

- Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teema, selle varasemad käsitlused ja eri tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus, lõik. Oma teksti toimetamine.
- Teadustekst. Uurimiseesmärgi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimine ja tsiteerimine, viited. Uurimisandmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine.
- Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.

EESTI KEEL 2: Meedia ja mõjutamine

Koostaja	Anneli Aasmäe-Pender
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	K. Kask. "Meedia mõju". Avita 2013.

Kursuse kirjeldus

Kursusel "Meedia ja mõjutamine" keskendutakse infoühiskonnast arusaamisele, arendatakse eri liiki tekstide mõistmise ning fakti ja arvamuse eristamise oskust. Õpitakse eri allikatest pärit teavet analüüsima ning meedia mõjutamisvõtteid ära tundma, arendatakse oskust kujundada ning väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb / töötab):

- tunneb tänapäevast teabekeskonda ja selle kujunemist ning eri meediažanre;
- leiab eri meediakanalitest ja –liikidest argumente ja mõjutamisvõtteid, analüüsib nende põhjuseid;
- eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot kaheldavast;
- analüüsib kriitiliselt reklaame, manipulatsiooni ja libauudiseid;
- hindab erinevaid meediatekste meediaeetika vaatenurgast.

Õppesisu

- Meedia olemus, ülesanded.
- Meedia ajalugu, muutumine tehnoloogia mõjul.
- Olulisemad meediažanrid.
- Erinevad meediakanalid, nende eesmärgid ja ülesanded, usaldusväärsus. Manipulatsioon, demagoogia, varjatud sõnumid.
- Reklaam ja mõjutamine.
- Info edastamine ja vastuvõtt, era- ja avalik suhtlus.
- Meediaeetika ja kommunikatsioonivabadus.

EESTI KEEL 3: Praktiline eesti keel I

Koostaja	Anneli Aasmäe-Pender
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	K. Kern, I. Vöik. "Korras keel, sobiv stiil, selge sõnum". Maurus 2014. https://eki.ee/teatmik/

Kursuse kirjeldus

Kursusel "Praktiline eesti keel I" arendatakse erinevaid stiilivõtteid kasutades oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, õpitakse kasutama eri teabeallikaid ja hindama nende usaldusväärsust. Samuti kinnistatakse ja kasutatakse õpitud keelereegleid.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb / töötab):

- väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, kaitstes argumenteeritult oma seisukohti;
- mõistab tekstide stiilierinevusi ja keelendite tähendusvarjundeid;
- oskab kasutada erinevaid keeleallikaid ja infokeskkondasid;
- konspekterib suulist ja kirjalikku teksti;
- järgib õpitud keelereegleid;
- koostab edukalt eri liiki tekste;
- arendab oma sõnavara, lause- ja tekstimoodustusoskust.

Õppesisu

- Keeleline väljendusrikkus, sõnavara ja selle arendus.
- Tekstide stiililised eripärad ja stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks.
- Erinevate tekstiliikide lugemine ja mõistmine.
- Konspekterimine, kokkuvõtete koostamine.
- Teabeotsingu tõhustamine, keeleallikate teadlik kasutamine.
- Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.
- Arutlevad tekstid, nende ülesehituse põhimõtted.

EESTI KEEL 4: Keel ja ühiskond

Koostaja	Anneli Aasmäe-Pender
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	M. Ehala, K. Habicht, P. Kehayov, A. Zabrodskaja. "Keel ja ühiskond". Künnimees 2012. https://eki.ee/teatmik/

Kursuse kirjeldus

Kursusel "Keel ja ühiskond" vaadeldakse eesti keele ajalugu, eripära ja hetkeolukorda, sugulust teiste keeltega, erinevaid allkeeli ja nende kasutusvaldkondi, sotsiaalmurdeid ja keeleteketti.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb / töötab):

- tunneb eesti keele ajalugu;
- analüüsib keele rolli, ülesandeid ja tähendust ning keelemuutuste põhjuseid;
- teab eesti keele eripära, keelenormi, -etiketti ja arengusuundi;
- tunneb keeleallikaid ja oskab neid sihipäraselt kasutada.

Õppesisu

- Keele olemus ja ülesanded.
- Keele seosed inimese, rahva, riigi identiteedi, kultuuri ja ajalooaga.
- Eesti keel ja teised keeled. Andmebaasid keelte võrdlemiseks, põliskeeled, keelekontaktid teiste keeltega.
- Grammatika ja tähenduste muutumise seaduspärad.
- Eesti keeleallikad, nende funktsioon ja kasutusala. Korpuste kasutamise algteadmised. Keeleandmete analüüs ja esitamine. Keelenorm. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus.
- Tänapäeva eesti kirjakeele kujunemine, keele variandid ja varieerumise tegurid.
- Eesti kui mitmekultuuriline ja -keelne ühiskond, eesti keele staatus ja tulevik.

EESTI KEEL 5: Praktiline eesti keel II

Koostaja	Anneli Aasmäe-Pender
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	K. Kern, I. Võik. "Korras keel, sobiv stiil, selge sõnum". Maurus 2014. I. Hein, K. Mägi, P. Leiger, T. Puik. "Keelemeel". Maurus 2019. https://eki.ee/teatmik/

Kursuse kirjeldus

Kursusel "Praktiline eesti keel II" korratakse ja omandatakse erinevaid keelereegleid ning lihvitakse esinemis- ja kirjutamisoskust. Kirjutatakse ja hinnatakse erinevaid tekste, järgides nende loogilise ülesehituse, argumentide sõnastamise, põhjenduste ja seoste loomise ning näidete esitamise põhimõtteid.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb / töötab):

- oskab selgelt ja veenvalt argumenteerida, teiste esitusi kuulata ning asjakohaseid küsimusi esitada;
- kasutab erinevaid teabeotsingu strateegiaid;
- loeb, analüüsib ja koostab erinevaid meedia- ja tarbetekste;
- kirjutab mitme allika põhjal referaadi, kasutades viitamissüsteeme ja vältides plagiaati;
- kinnistab ja parandab oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust;
- leiab loetud tekstidest huvitavaid sõnu ja väljendeid ning põhjendab teksti autori keelevalikuid.

Õppesisu

- Sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, argumenteerimine, veenmine ja mõjutamine.
- Süstemaatiline sõnavaraarendus.
- Erinevad teabeotsingustrateegiad, keeleallikate teadlik kasutamine.
- Tarbekirjade, veebitekstide, kokkuvõtte ja referatiivse teksti koostamine.
- Ajakirjandustekstide koostamine ja analüüs.
- Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

EESTI KEEL 6: Praktiline eesti keel III

Koostaja	Anneli Aasmäe-Pender
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	M. Valk. "Valmistu eesti keele riigieksamiks". Maurus 2024. K. Kern, I. Võik. "Korras keel, sobiv stiil, selge sõnum". Maurus 2014. https://eki.ee/teatmik/

Kursuse kirjeldus

Kursusel "Praktiline eesti keel III" keskendutakse suhtlemisoskuse arendamisele, eri liiki tekstide vastuvõtule ja loomisele ning õigekeelsusküsimuste kordamisele.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb / töötab):

- kasutab keelt vastavalt suhtluseesmärgile ja -kontekstile, argumenteerib suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis;
- koostab erinevaid meediatekste, kokkuvõtte ja erinevate alustekstide põhjal kindlasse suhtlusolukorda sobiva arutleva teksti;
- kasutab eri allikatest leitud infot oma tekstides;
- parandab ja kinnistab oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust;
- loeb ja saab aru keeruka struktuuriga tekstidest ja rikastab sõnavara.

Õppesisu

- Suuline esinemine ja suhtlus eri olukordades. Argumenteerimine, veenmine, väitlemine, emotsionaalsus, toon.
- Tarbetekstide kirjutamine ja vormistamine, kokkuvõtte ja arutleva teksti koostamine mitme eri tüüpi alusteksti põhjal.
- Tekstide süvendatud analüüs.
- Erinevate tekstide eesmärgi mõistmine.
- Liitotsingud, keeleallikate teadlik kasutamine.
- Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.
- Keeruka struktuuriga tekstid ja süstemaatiline sõnavaraarendus.

KIRJANDUS 1: Pärimus ja kirjandus

Koostaja	Evelin Sulaoja
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	M. Undo "Müüdi anatoomia" Koolibri 2013. P. Espak, L. Ots "Müüt ja kirjandus" Maurus 2015

Kursuse kirjeldus

Kursus aitab õpilasel mõista kirjanduse mütoloogilisi ja pärimuslikke juuri, kultuuri järjepidevust iidsetest aegadest tänaseni ning iseenda seotust selle lõputult jätkuva ahelaga. Kursuse käigus teadvustab õpilane tänapäeva kirjanduse seoseid näiteks antiikmütide ja eestlaste mütoloogilise maailmapildiga.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb / töötab):

- analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi;
- analüüsib kirjandusteose teemat, süžeed, tegelasi ja ideestikku nii müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilistest väärtustest lähtuvalt;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Õppesisu

- Pärimus ja folkloor.
- Müüdi olemus ja liigid.
- Piibel kui Euroopa kultuuri tüvitekst. Piiblilood ja nende tõlgendused.
- Arhetüüp kirjanduses. Arhetüüpsed teemad, süžeed ja rändmotiivid.
- Eepos. Keskaegsed kangelaseeposed.
- „Kalevipoja“ tegelaskujud ja motiivid kirjanduses.
- Eestlaste mütoloogiline maailmapilt. Müütilisi tegelasi (nt vanapagan, libahunt, kratt, hiidnaine).
- Maagiline realism.

KIRJANDUS 2: Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I

Koostaja(d)	Evelin Sulaoja
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	K. Kalamees „Maailmakirjandus. Antiik. Keskaeg. Renessanss” Avita 2010. „Maailmakirjanduse lugemik” Koolibri 1993. M. Väljataga “Kirjandus ja selle liigid” Maurus 2024. R.Raud “Maailmakirjandus” Maurus 2024 A. Nahkur “Kirjandus barokist romantismini” Koolibri 2006

Kursuse kirjeldus

Kursus hõlmab ajavahemikku antiigist romantismini ja toetab õpilase kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujunemist. Kursus arendab oskust mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb/töötab):

- analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid, selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;
- leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Õppesisu

- Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine antiigist kuni romantismini.
- Žanri olemus, žanrite kujunemine ja muutumine. Kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused.
- Eepika, lüürika ja dramaatika arenguid kirjandusloos. Näiteid erinevatest ajastutest ja vooludest, eesti ja maailmakirjandusest.
- Dramaatika. Tragöödia ja komöödia teke ja areng.
- Lüürika ja lüroepika. Luulevormide ja -žanrite teke ja areng. Eepika. Eepos antiigis, keskajal ja romantismis.
- Novelli ja romaani teke ja areng.

KIRJANDUS 3: Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II

Koostaja	Evelin Sulaoja
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	M. Väljataga "Kirjandus ja selle liigid" Maurus 2024. R.Raud "Maailmakirjandus" Maurus 2024. „Maailmakirjanduse lugemik” Koolibri 1993. A. Nahkur "Realismist postmodernismini" Koolibri 2007

Kursuse kirjeldus

Kursus hõlmab ajavahemikku realismist postmodernismini ja toetab õpilase kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujunemist. Kursus arendab oskust mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb/töötab):

- analüüsib ja tõlgendab kursusel loetud teoseid, selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;
- leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Õppesisu

- Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine realismist kuni postmodernismini, 19. sajandi II poolest kuni 21. sajandi alguseni.
- Realismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses. Realismi edasiarendused. Realistlik romaan. Naturalism. Estetism.
- Modernistlikud suundumused luules. Sümbolism. Uusromantiline sümbolism. Avangardistlik luule. Maailmaluule pärast II maailmasõda. Biitnikud.
- Eesti luule alates 20. sajandist. Kirjanduslikud liikumised ja rühmitused.
- Modernistliku draama kujunemine ja tunnused. Psühholoogiline draama.
- Postmodernistlik draama. Dramaturgia nüüdisteatris.
- Modernistlikud suundumused proosas. Eesti proosakirjandus.
- Novelližanri areng. Nüüdisproosa arenguid. Omaeluloolisus.

KIRJANDUS 4: Identiteet ja eesti kirjandus

Koostaja	Evelin Sulaoja
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	J. Kaus "20.sajandi kirjandus" Maurus 2015. E, Martin "Identiteedimärgid. Ühtekuuluvuse anatoomia." Künnimees 2018. Õpetaja loodud materjalid.

Kursuse kirjeldus

Kursus keskendub identiteediloomele, eeskätt sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel. Kursuse fookuses on rahvusliku identiteediga – eeskätt eestlusega – seotud teemad ja probleemid nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb/töötab):

- analüüsib ja tõlgendab erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes;
- analüüsib ja tõlgendab loetud proosa-, draama- ja luuleteoste sisu ja vormivõtete ühtsust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Õppesisu

- Kirjandus eestlaste rahvusliku identiteedi kujundaja ja peegeldajana.
- Rahvuslikud narratiivid, sümbol- ja väärtussüsteemid kirjanduses.
- Rahvuslik ärkamisaeg. Ärkamisaja sündmuste ja isikute kujutamine kirjanduses.
- Eestlase ja eestluse kujutamine kirjanduses. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid, väärtused ja traditsioonid.
- Mälu- ja traumakirjandus. Teine maailmasõda ja selle järelmõjud.
- Kollektiivsete identiteetide kajastusi kirjanduses. Kirjaniku identiteet ja positsioon Eesti ühiskonnas.
- Põlvkondlik identiteet ja kirjandusrühmitused. Sooline identiteet.
- Loodus ja keskkond identiteedi kujundajana.
- Kodupaigakirjandus. Eestlane võõrsil, reisikiri.

KIRJANDUS 5: Kirjandus ja ühiskond

Koostaja	Evelin Sulaoja
Õppekorraldus	1-2 õppetundi nädalas. Kokku 21 tundi.
Õppevara	J. Kaus "Kirjandus ja ühiskond" Maurus 2017. J. Kaus "Uuem kirjandus" Maurus 2015.

Kursuse kirjeldus

Kursus võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma ja suhteid. Kursus, mis hõlmab olulisi kirjandus- ja mõttevoole ning ühiskonna ja kultuuriga seotud praktikaid, põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel.

Õpitulemused

Õppija (kui ta kursuse jooksul kaasa mõtleb/töötab):

- arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle, nimetab kirjandusteose loomet ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid ja toob nende kohta näiteid, arutleb teoses käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle;
- eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Õppesisu

- Kirjanduse positsioon ja funktsioon ühiskonnas. Kirjaniku staatus.
- Kirjandus mõttevoolude mõjuväljas
- Poliitilise tegelikkuse mõju kirjandusele. Kirjandus ja ideoloogia. Keelatud ja tõrjutud autorid. Tsensuuri haare, keelatud raamatud ja käsikirjad.
- Kirjandusteoste varjatud sõnumid, alltekst. Mälestuslik pagulasproosa ja -luule. Keelatud teemad.
- Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana. Satiiriline ja allegooriline kirjandus. (Auto)biograafia ja omaelulooline kirjandus .
- Tänapäeva ühiskonna probleemid kirjanduses. Kirjandus tehnoloogiliste arengute keerises. Ühiskonnakriitiline luule.
- Kirjandus ja tulevikuühiskonnad. Utopia ja düstopia